

başka bir süs kullanmak suretile yeknesaklığın verebileceği sıkıntıyı önlemiştir. İki çinili ve mozayıklı kuşak şerefeyi altından bir kordele gibi sarmıştır. Bu kuşaklardan birisi mozayıklarla, birisi de Mühr-i Süleyman şeklinde köşeli yıldızlarla süslenmiştir. İstalaktit süslerinde beş şualı yıldızlarla mavi ve siyah çiniler kullanılmıştır. Bir yıldızın yarısı mavi, yarısı siyah mozayıkla işlenmiştir. Şerefeden külah altına kadar minâre bedenine dört köşeli ve yıldız şekilli mavi çiniler serpilmiştir. Şerefe korkuluğu sâdedir. Minârenin mescid damına açılan penceresinden ve başka yerlerindeki eklenti ve dirnaklardan öğreniyoruz ki önünde kemerli ve kubbeli bir yapı varmış" (*Konya Tarihi*, s. 378-379). Günümüzde Konya'nın bu en eski Selçuklu minaresindeki (Ünver, sy. 105-107, s. 2-3) çinilerin çoğu dökülmüş bulunmaktadır.

Minarenin batı kısmında ve yerden yaklaşık 4 m. yukarıda yer alan, zamanında mavi bir çini çerçevenin kuşattığı 627 (1229-30) tarihli kitâbede bâni olarak adı geçen Bedreddin Bermutî (Bremânî) b. Hacı Mahmud, Devlet Hatun'un kardeşidir ve onun ölümünden sonra bir depremde yıkılan mescidi tamir ettiren bu kitâbeyi koydurmuştur (Konyalı, s. 355). Minarenin daha sonra da zaman zaman tamir gördüğü şer'iyye sicil defterlerinden öğrenilmektedir. Meselâ 1564'te mescidin vakıf nâzırı, Pîr Ahmed oğlu Muhyiddin Usta'ya minare ve türbenin tamiri için 37 sikke altın vermiş (*Şer'iyye Sicilleri*, Konya, I [D-9], s. 197/4), 1716 yılında ise depremde yıkılan mescid yenilenirken yukarı şerefe ve külahın da tamiri yapılmıştır (a.g.e., XLVII [C-20], s. 110/1). İstanbullu topçu mühendisi-ressam Hüsnü Yüsun Bey'in 1850'de çizdiği resimde görülen minarenin çifte şerefeli hali bu tamirattan sonraya aittir. Minarenin bugünkü şeklini ne zaman aldığı ise bilinmemektedir.

Şer'iyye sicil defterlerindeki tamirat kayıtlarından, XVIII. yüzyıldaki Hatuniye Mescidi'nin tek kubbeli bir yapı olduğu anlaşılmaktadır. Bu kayıtların birinde (1714) mescidin kubbe sıvalarının döküldüğü, çelenlerinin yıkıldığı, temellerinde bozulmalar bulunduğu, saçaklarının perişan bir hale geldiği, türbenin dahi yıkılıp harap olduğu tesbit edilerek kubbenin alt tarafının kireçle, üst tarafının horasanla sıvandığı, çelenlerin taş ve kiremit, temellerin ise taşla tamir edildiği belirtilmektedir (a.g.e., XLV [C-9], s. 49/2). Mescid, 1873'te Konya Ticaret

Mahkemesi reisi Hacı Mehmed Efendi tarafından ahşap örtülü kerpiç, 1957'de de mahalle halkı tarafından ahşap örtülü kâgir bir bina olarak yeniden yapılmıştır; halen ibadete açıktır.

Konya tahrir ve şer'iyye sicil defterlerindeki kayıtlar külliyeinin birçok yerde vakfı olduğuna işaret etmektedir. Osmanlılar zamanında mütevellî, nâzır, câbî ve kâtip tayinlerinin düzenli bir şekilde yapıldığının bilinmesine karşılık imam ve müezzin tayinleri hakkında bilgi yoktur.

BİBLİYOGRAFYA :

Konya Vakıflar Müdürlüğü Arşiv Defteri, nr. 3, s. 50; *Şer'iyye Sicilleri*, Konya, I (D-9), s. 197/4; XLV (C-9), s. 49/2; XLVII (C-20), s. 105/3, 110/1; Faik Soyman — İbrahim Tongur, *Konya Eski Eserler Kılavuzu*, Konya 1944, s. 89; Konyalı, *Konya Tarihi*, s. 355, 378-379, 382, 384-386; Mehmet Önder, *Mevlâna Şehri Konya*, Ankara 1971, s. 21, 131, 132; Ömür Bakırcı, *Selçuklu Öncesi ve Selçuklu Dönemi Anadolu Mimarisinde Tuğla Kullanımı*, Ankara 1981, s. 345-348; Süheyl Ünver, "Konya'da İkinci Bir Çifte Şerefeli Minâre", *Konya*, sy. 105-107, Konya 1947, s. 2-3; Abdülkerim Özyayın, "*Dânişmendîler*", *DİA*, VIII, 473.

ZEKİ AÇTEKEN

GÜDÜK MİNARE MESCİDİ

Akşehir'de
Selçuklu dönemine ait mescid.

Ahîcelâl mahallesinde bulunmaktadır; minaresinin şerefeden yukarısı uzun yıllar yıkık kaldığı için bu adı almıştır. 881 (1476) tarihli *Karaman İyazıcı Defteri*'nde Kütük Minare Mescidi şeklinde geçer. Kapısı üzerindeki kitâbeye göre 624 (1227) yılında Abdullah Muhtesib oğlu Emînüddin Hacı Hasan tarafından yaptırılmıştır; mimarı Mesud oğlu Ahmed'dir. Minare 1307 (1889) yılında gerçekleştirilen onarım sırasında tamamlanmıştır. 80 m²'lik bir alana oturan mescid tek kubbeli küçük bir yapı olup duvarlarının alt yarısı taş, üst yarısı tuğladır. Doğu ve batı cepheleri taş kesimin hemen üstünde, tepesi çatı şeklinde sonuçlanan uzun dikdörtgen sathî nişlerle hareketlendirilmiştir. Kuzey ve güney cepheleri ise rastgele kullanılan bol miktarda devşirme taş sebebiyle düzensiz bir görünüşe sahiptir. Mescidin son cemaat yeri yoksa da kuzey duvarındaki konsollar önceden var olduğuna veya planlandığına işaret etmektedir. Onarımında duvarlar 1 m. yükseltilerek yapı kubbesiyle birlikte saçaklı bir çatının altına alınmıştır.

Mescide doğu cephesindeki sivri kemerli basit bir kapıdan girilir. Üzerinde,

dikdörtgen bir pano içinde firuze renkli sekiz köşeli yıldız ve lâcivert renkli haç biçimi çinilerden oluşan bir süsleme yer almaktadır; ancak çinilerin çoğu dökülmüştür. Bu panonun üzerinde Selçuklu sülûsüyle yazılmış yedi satırlık tarih kitâbesi mevcuttur. Yanlardaki lahit parçalarıyla üstlerinde yer alan iki sütun kapıyı daha görkemli göstermek amacıyla konulmuştur. Mescid, üzeri tromplara oturan tuğladan örülmüş sıvasız bir tek kubbeyle örtülü sade bir iç mekâna sahiptir; trompların iki yanında atnalı kemerli süsleme nişleri bulunmaktadır. İç mekân kuzeyden ve batıdan açılan pencerelerle aydınlatılmıştır; doğu ve batı dış cephelerindeki nişlerin sonunda da birer sağır pencere bulunmaktadır. Orta yükseklikteki mihrap nişi dört dizi mukarnaslı bir kavsaraya sahiptir; kaynaklarda çinilerle süslü olduğu kayıtlı ise de bugün bunlardan hiçbir iz kalmamıştır. Ahşap minberle girişin hemen yanından merdivenle çıkılan mahfil onarım sırasında yapılmıştır.

Mescide adını veren minare, yapının güneydoğu köşesine eklenmiş kare kesitli taştan bir kaide üzerinde, tuğladan örülmüş sekizgen kürsüden pabuçla geçilen silindirik bir gövde olarak yükselmektedir. Kürsüdeki yatay ve dikey istifli firuze rengi sırlı tuğlaların yanında, niş biçimindeki her yüzde lâcivert ve firuze çini levhalar da bulunmaktadır; ancak bunların çoğu yine dökülmüştür. Kürsünün doğu cephesindeki niş içerisinde sırlı tuğlalar arasına yerleştirilmiş üzerinde kuş figürleri bulunan kare şeklindeki iki çini levha yapıda görülen en dikkat çekici süslemeler olup muhtemelen bir saray veya köşkten nakledilmiştir.

BİBLİYOGRAFYA :

İ. Hakkı Konyalı, *Akşehir*, İstanbul 1945, s. 313-315; Şerare Yetkin, *Anadolu'da Türk Çini Sanatının Gelişmesi*, İstanbul 1972, s. 61; a.mlf., "Türk Çini Sanatından Bazı Örnekler ve Teknikleri", *STY*, sy. 1 (1964-65), s. 69-72; Oktay Aslanapa, *Türk Sanatı*, İstanbul 1973, II, 71; Gönül Öney, *Türk Çini Sanatı*, İstanbul 1976, s. 17; Ömür Bakırcı, *Selçuklu Öncesi ve Selçuklu Dönemi Anadolu Mimarisinde Tuğla Kullanımı*, Ankara 1981, I, 342-345; a.mlf., "Anadolu'da XIII. Yüzyıl Tuğla Minarelerinin Konum, Şekil, Malzeme ve Tezyinat Özellikleri", *VD*, sy. 9 (1971), s. 340; Yaşar Anılır, *Akşehir Tarihi ve Tarihi Eserleri*, Akşehir 1985, s. 8; Zeki Sönmez, *Başlangıcından 16. Yüzyıla Kadar Anadolu Türk-İslâm Mimarisinde Sanatçılar*, Ankara 1989, s. 249-251; M. Yusufoglu, "Akşehir Tarihine Bir Bakış", *Anıt Dergisi*, sy. 4, Konya 1949.

ABDÜSSELÂM ULUÇAM